

ÜLEVAADE TARTU ÖÖMAJANDUSE JA -KULTUURI SEMINARIDEST

TELLIJA: Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakond
KONSULTANT: MTÜ Tartu Kultuuritehas
Vastutav projektijuht: Tanel Mütt
TARTU 2019

SISSEJUHATUS

Ülevaade Tartu öömajanduse ja -kultuuri seminaridest (edaspidi: ülevaade) on sündinud Tartu 2024. aasta Euroopa kultuuripealinnaks kandideerimise käigus.

Ülevaade ja selle aluseks olevad seminarid andsid sisendit Tartu Euroopa kultuuripealinna [taotluse „Ellujäämise kunstid“](#) koostamiseks, ent on laiemalt mõeldud täiendama Tartu linna kultuuristrateegiat [KU30](#) ja linna tervikliku [arengustrateegiat](#).

Tartu öömajanduse ja -kultuuri hetkeseis, võimalused ja väljakutsed, mida arutleti käesoleva ülevaate aluseks olevatel seminaridel, seostuvad mitmete Tartu linna suurte väljakutsetega nagu näiteks linna atraktiivsus noorte jaoks/ elanike arvu kahanemine ning majandus- ja kultuurikeskkonna konkurentsivõime. Paljud sarnaste probleemidega linnad üle maailma on lahendusi otsides analüüsinud ka seda osa kultuurist ja majandusest, mille tippaeg on õhtu- ja öötundidel, samuti on nad asunud seda valdkonda aktiivselt arendama.

Mis on **öömajandus ja -kultuur**? See hõlmab hilisõhtul ja öösel avatud kultuuri-, toitlustus-, ja meelelahutusasutuste (kultuurimajade ja kontserdipaikade, kohvikute, restoranide ja baaride, ööklubide jne), ent ka hotellide tegevust, neid toetavaid teenuseid ning veel palju muud. (Sound Diplomacy ja Seijas, 2018: 12)

Linnaelu õhtu- ja öötundide tervikkäsitlust nimetatakse **ööelu strateegiaks**. Seminaride läbiviimisega ja neil põhineva ülevaate koostamisega on **Tartu Eesti linnade seas esimene**, kes on astunud ööelu strateegia koostamiseks esimese sammu.

Avalikes aruteludes ei ole fookus tihtipeale mitte ööelu positiivsetel aspektidel, vaid keskendutakse selle negatiivsele mõjule. Selle vaatenurga muutmisest algab liikumine selle poole, et Tartu oleks elavama kultuuriga linn – toimub ju suur osa linna kultuurielust just pimedal ajal.

Vähe räägitakse näiteks sellest, kui paljud inimesed töötavad baarides ja klubides ning kui palju öömajandus tervikuna meie linnamajandusele juurde annab. Öö on aeg, mil paljud inimesed ja inimrühmad on vabad ennast avastama ning väljendama oma identiteeti. Samuti on see tähtis aeg vähemustele ja teistele rõhutatud rühmadele selleks, et põgeneda muidu ühiskonnas eksisteeriva diskrimineerimise eest.

Tuleb arvestada, et käesolev ülevaade toimunud seminaridest ei ole veel Tartu ööelu strateegia, vaid algatus sellise laiema ja kestva mõjuga strateegia koostamiseks. Senist algatust on toetanud seminaridel osalemise kaudu teemaga kõige vahetumalt seotud kultuurikorraldajad, ettevõtjad ja huvirühmade esindajad. Need on inimesed, kes kujundavad Tartu kultuurielu ja avalikku ruumi ning kannavad ka sellega kaasnevaid majanduslikke riske. Neil on ühine eesmärk: nad soovivad, et Tartu oleks öhtu- ja öötundidel atraktiivne paik nii kohalike kui ka turistide jaoks.

Ülevaates kajastatakse Tartu öömajanduse ja -kultuuri eestvedajate kogemusi, hinnanguid ja ettepanekuid. Ülevaadet on aidanud koostada kümned inimesed, kellel kõigil on oma visioon sellest, kuidas peaks olema Tartu ööelu korraldatud. Seetõttu tuleb arvestada, et sinne ülevaade seminaridest kui aruteludest ei ole terviklik käsitlus – osa ideid teatud piirini välistab üksteist. Ideede konflikti korral on ülevaates märgitud, et selle teema juures tekkis autoritel vaidlus või lahkarvamus, ning lisatud on mõlema poole argumendid.

Samas ei ole sugugi mitte kõik ülevaates pakutavad ideed seotud öökultuuri ja -majandusega, vaid võivad aidata paremini korraldada tegevust ka teistes linna eluvaldkondades.

1. MEETOD

Ülevaate jaoks koostas projektijuht nimekirja Tartu öömajanduses tegutsevatest inimestest. Nende hulgas on

1. baaride ja klubide omanikud ja/või programmijuhid,
2. vabakutselised kultuurikorraldajad ja peosarjade korraldajad,
3. ööeluga kokku puutuvate organisatsioonide programmijuhid.

Esialgne nimekiri koosnes 62 inimesest, kellele saadeti 2018. aasta novembris kutse osaleda Tartu linna öömajanduse ja -kultuuri seminaridel. Kirja saanutest seitse avaldas soovi projektis mitte osaleda ja 13 ei vastanud.

Enne seminare korraldati nimekirja kantud ja osaleda soovinud inimeste seas ideekorje, et saada alginfo seminaride teemade kohta ja kavandada protsessi käiku.

Ajavahemikul 28.11.2018–20.02.2019 peeti seitse teemaseminari, millest esimesed kuus olid mõeldud kohalikele kultuurikorraldajatele, et koguda nende

hinnanguid, kogemusi ja ideid. Viimane seminar oli avalik ja sinna olid oodatud kõik huvilised. Iga seminar kestis kaks tundi. Sealsete struktureeritud vestluste käigus arutleti mitmesuguste ideede ja lahenduste üle. Kõik seminarid salvestati ja osalejaid teavitati sellest.

Ülevaate koostamiseks tehti lisaks 14.03.2019 intervjuu Politsei- ja Piirivalveameti Lõuna prefektuuri Tartu politseijaoskonna piirkonnagrupi juhi Siim Linnardiga.

Ülevaate koostamiseks, seminaride ettevalmistamiseks ja tulemuste vormistamiseks töötati läbi mitme linna ööelustrateegia. Arutelusid ette valmistades ja nende tulemusi kokku võttes arvestati Tartu kultuuristrateegias KU2030 püstitatud eesmärke. Seda ilmestavad paralleelid, mis on tõmmatud siinses ülevaates sõnastatud lahenduste ja eesmärkide vahel. Näiteks on kultuuristrateegia üks eesmärk suurendada sündmuste kättesaadavust ja sellekohaste ettepanekute juures ülevaates on seda nimetatud.

Tulemuste ja järelduste peatükk põhineb seminaridel osalenute teadmistel, hinnangutel ja arvamustel. Nende seisukohti on kas refereeritud või tsiteeritud.

2. TULEMUSED JA JÄRELDUSED

2.1. Turundus

Turunduse roll öömajanduse- ja kultuuri elavdamises on vaieldamatu – hea turundus kaasab rohkem inimesi, informeerib ning viib kokku sobivad sündmused ja inimesed. Paratamatult on üritusturundus tänapäeval keeruline, kuna kanaleid on vähe ning ka need eeldavad märkimisväärset kapitali panustamist. Seega tasub analüüsida, kas on mingeid kanaleid ja meetmeid, mida saaks kasutusele võtta korraldajad ise või siis linna toel?

2.1.1. Kultuuriaken

Kultuuriaken.tartu.ee on Tartu Linnavalitsuse kultuuriosakonna hallatav veebiplatvorm, kus vahendatakse Tartu, Tartu maakonna ja Lõuna-Eesti sündmuste ja huvitegevuse infot. Selle funktsionaalsust ja kasutajasõbralikkust saab seminaril osalenud kultuurikorraldajate sõnul paremaks muuta. Nende hinnangul on Tartu

kultuurisündmuste teabe levitamiseks kõige olulisem keskkond hoopis Facebook, kuid kuna sellega kaasneb hulk probleeme, on nad huvitatud paremast Kultuuriaknast.

Esiteks on kultuurikorraldajatel Facebooki inforuumis ilma tasulise reklaamita raske silma jääda. Teiseks ei ole kasutajad väga teadlikud kategooriatest ja filtritest, mille järgi huviline leiaks talle sobivad üritused. Kolmandaks on Facebookis palju muud infomüra, millega tuleb konkureerida. Seega on sobiva alternatiivi vajadus olemas.

Seminaril osalenud esitasid Kultuuriakna probleemidele mitu lahendust.

1. Luua võimalus kasutaja sisuliseks kaasamiseks: a) kommentaarium, b) loosimist korraldamine. Sisuline kaasamine on sellise platvormi puhul vajalik selleks, et tagada kasutajate huvi hoida platvormil järjepidevalt silm peal. Samuti võib nii tekkida avalik foorum.
2. Suunata huviline kultuuriaken.ee lehelt otse kultuuriaken.tartu.ee lehele.
3. Modereerida platvormi ennast või luua arusaadavam filtrisüsteem, et näiteks peokategooria ürituste seas ei oleks *stand-up*-üritusi jne.
4. Muuta kasutajaliidest nõnda, et filtreid saaks valida, mitte ei peaks neid ükshaaval tühistama.

2.1.2. Plakatid

Kuigi võib tunduda, et suurem osa ööelu turundusest toimub tänapäeval internetis, on paljude seminaril osalenute jaoks plakatid ja muu visuaalne materjal linnaruumis siiani tõhus info jagamise allikas. Avaliku linnareklaami süsteemi käepärasemaks muutmine aitaks kaasa selle aktiivsemale kasutamisele.

Kultuurikorraldajate sõnul ei ole nende seas väga levinud teadmine sellest, kuidas ja kelle kaudu linna vahendatud pindadele plakateid ja reklaamiribasid (ingl *banner*) paigutada. Aruteludes osalejad, kes olid selle teabe leidnud, kritiseerisid välireklaami arusaamatut reeglistikku ja ebaefektiivsust. Samuti pole hinnapoliitika nende sõnul küllalt selge ja kuna on vähe kohti, kuhu tohib panna plakateid tasuta, kasutatakse neid üldiselt vähem.

Teine ettepanek on leida kultuurisündmuste välireklaami tasuta pinnana paar suuremat avalikku ala. Ühe kultuurikorraldaja sõnul võiks linn palgata inimese, kes neid alasid hooldaks (vanade plakatite mahavõtmine, üldine korrashoid). Üks ühiskasutuseks kasutatav pind võiks olla näiteks kaubamaja kõrval, kuhu tohib praegu

plakateid paigutada tasuta eest. Samuti saavad kultuuriasutused tasuta plakatite pinnad ise tekitada, luues koostöövõrgustiku näiteks Tallinnas tegutseva Sveta baari eeskujul – seal on plakatite jaoks suur seinapind.

Veel ühe probleemina toodi esile ürituste vähene kajastamine meediakanalites, mis toetab kuvandit, nagu ei toimuks Tartus midagi. Põhjus võib olla asjaolu, et korraldajatel on vähe meediatekstide kirjutamise oskusi, või meedia vähene huvi Tartus toimuva vastu. Olukorra muutmiseks oleks lahendus näiteks luua Tartu öisele kultuurielule pühendatud rubriigid ajalehtedes. Samuti võib luua kodulehe, mis kajastab Tartu ööelu eri tahke.

2.2. Välistudengite kaasamine

Praegu õpib Tartus üle 1000 välistudengi, kellel oleks huvi leida endale sobivaid asutusi ja sündmusi, aga keelebarjääri ja piiratud info tõttu nad seda alati teha ei saa (Tartu Ülikooli...). Korraldajate arvates on probleemi leevendamiseks mitu võimalust.

1. Tõlkida Facebookis ja muudes kanalites rohkem reklaamtekste inglise keelde. Samuti tuleb arvestada tõsiasjaga, et välistudengid tihtipeale ei tea, millised on teatud klubid ja peosarjad, mistõttu tasub reklaamides selgemalt esile tuua žanrimääratlus ning kasutada arusaadavaid märksõnu.
2. Koostada välistudengitele öögiid „Tartu Nightlife Guide“. See brošüür võiks olla kingikotis, mille saavad kõik Tartusse tulevad välistudengid esimese semestri alguses Erasmus Student Networkilt (ESN). Öögiidi võiks internetis avalikustada. Trükist oleks mõistlik vajaduspõhiselt kord-kaks aastas uuendada juhuks, kui mõni asutus sulgeb ukсед, muudab oma kontseptsiooni, kolib vms. Giidi jaoks küsitakse asutustelt andmed ja vajaduse korral toimetatakse need. Ilma asutuse nõusolekuta poleks võimalik seda asutust giidi lisada, sest eesmärk on anda asutuse identiteediga seotud ülevaade ja seda saab pakkuda ainult asutus ise. Mida giid sisaldama peaks?

- Suur kaart, kus on märgitud ära asutuste asukohad.
- Asutuste tutvustused kategooriate (lokaal, baar, öisel ajal avatud kohvik, klubi, peoruum) alusel.
- Peosarjade tutvustused.
- Iga tutvustuse juurde lisatud kontaktandmed.

Arutelul mainiti veel vajadust eestikeelse ööelu teejuhi järele, sest kindlasti on infopuudus ka tartlastel ja Eesti tudengitel, kes tulevad Tartusse õppima teistest linnadest. Uutele tudengitele võiks seda jagada näiteks Üliõpilaskonna Sihtasutuse abiga (tuntud märksõna „Ole rohkem“ kaudu), kes annab iga semestri alguses samuti esmakursuslastele kingikoti.

2.3. Muu publiku kaasamine

Ööelu on enamasti suunatud kindlatele ühiskonnarühmadele: seminaridel osalenud ettevõtjate ja korraldajate hinnangul on nende kliendid üldjuhul 18–35-aastased keskmise jõukusega inimesed. Seetõttu ei korralda nad piisavalt üritusi muudele ühiskonnarühmadele, kuigi teiste linnade näitel võivad need laiemas plaanis linnale palju kasu tuua (Sound Diplomacy ja Seijas, 2018: 46). Ainuke lahendus käivet suurendada ei ole panna olemasolevaid kliente rohkem tarbima, vaid parem lahendus on leida uusi kliente.

Kultuurikorraldajate öeldu põhjal on lisapubliku kaasamiseks mitu võimalust.

1. Suunata rohkem üritusi alaealistele (praegu toimuvad peod ainult vähemalt 16-aastastele, mis ei erine kuigi palju muudest üritustest).
2. Vanematele kui 35-aastastele mõeldud peod ja muud sündmused.
3. Pakkuda öösel rohkem üritusi, mis ei ole seotud pidutsemisega. Algus on tehtud (Eesti Rahva Muuseumi ÖÖ, spordiüritused jne), kuid saab minna edasi (korraldada nt ööpiknikke ja -turge).

Ülevaate jaoks infot jaganud inimeste sõnul on tähtis teha sellised üritused külastajale võimalikult taskukohaseks või pakkuda neid tasuta sihiga, et kõik ühiskonnarühmad saaksid neist osa võtta. Mida rohkem saavad inimesed ööelust häid kogemusi, seda tõenäolisem on nende edasine osalus. Nii on võimalik murda negatiivseid stereotüüpe sellest, mis öösel linnas toimub.

Ühe seminaril osalenu hinnangul peaksid baarid mõtlema läbi oma olemuse ja menüü, et luua mugav keskkond ka alkoholist hoiduvatele inimestele, sest inimesed soovivad järjest enam lõõgastuda ning meelt lahutada ilma tervist rikkumata. Selle inimese arvates ei ole karsklastel praegu huvi öisel ajal väljas käia, kuna eeldus on alkoholi tarbimine. Samuti on tähtis keskkond: asutuste olustik soodustab tihtipeale alkoholi liigtarbimist.

2.4. Ootused kvaliteedile ja hinnale

Korraldajate sõnul on olukord piletihindade ja kvaliteediootustega paradoksaalne: sageli ei tõmba inimesi kohalikud esinejad ega üritused, kuna nende kvaliteet ei ole piisav, aga samas ei ole nad nõus maksma standarditele vastava pileti eest. Seepärast on kõige suuremas eduseisus asutused, kes piletitasu ei küsi ja pakuvad püsivalt odavat programmi. See takistab noortel kultuurikorraldajatel järjepidevalt pakkuda kvaliteetseid üritusi – neid korraldatakse üldjuhul ainult piletiraha eest (baari tulu läheb klubile, mille ruumides üritus toimub).

Seminaril selgus, et külastajad võib üldjoontes jagada kahte rühma: need, kes tulevad sisu pärast, ja need, kes tulevad sotsiaalse väärtuse pärast. Seminaril osalenud soovitasid korraldajatel ja programmijuhtidel kujundada programmid nii, et mõlemad rühmad saaksid oma eesmärgid täidetud. Veel nimetati programmide vähest mitmekesisust, mis tekitab klientuuris Tartu ööelu suhtes laiemalt eelarvamused.

Siin nimetatud tegevused ühtivad Tartu linna kultuuristrateegia KU30 eesmärkidega kultuurisündmuste ja -keskkonna atraktiivsuse suurendamise küsimustes.

2.5. Bändid ja muud esinejad

Mitme levimuusikaürituste korraldaja sõnul on viimastel aastatel kujunenud Tartus probleemiks bändide vähene järelkasv, mis paratamatult kahjustab ööelu kvaliteeti. Küsimus on mitmetahuline ja algab majanduslikust võimekusest.

Bändiliikmed ei ela sageli ainuüksi muusikast ära ja teevad muusikat põhitöö kõrvalt. Samuti kipuvad inimesed Tartust karjäärivõimaluste pärast ära kolima. Teiseks on jäänud avalikkusele mõeldud prooviruume vähemaks – tehnika on väga kallis ja noored muusikud ei jaks seda endale soetada. Kultuurikorraldajate väitel puudub erinevalt varasemast Tartu koolides vajalik tehniline baas. Ühe kultuurikorraldaja sõnul on tugistruktuuride (plaadifirma, toetav klubi) puudumine omaette probleem, mis kahandab muusikute motivatsiooni tegutseda kestmalt. Millised oleksid lahendused, et järelkasvu tekitada ja säilitada?

1. Toetada teatud skeenega seotud kontserte. Linnale võib piisata ühest skeenest, et viia see rahvusvahelisele kaardile. Düsseldorf on kuulus tänu sellisele

muusikažanrile nagu *krautrock*, Berliin tänu *techno*'le ja London tänu bassimuusikale. Milline skeene võiks tuua tuntuks Tartule, kujuneb välja aja jooksul.

2. Luua haridusprogramme. Võrdluseks võib näiteks tuua programmi „Kirjandustund kirjanikuga“. Selle Eesti Emakeeleõpetajate Seltsi algatatud programmi käigus viiakse kokku õpilased ja kirjanikud ning toetatakse eesti keele kirjutamist ja õppimist. Lisaks toetab Tartu linn munitsipaalkoole programmi „Kirjanik kooli“ kaudu, et koolid saaksid korra aastas kutsuda esinema kirjaniku, luuletaja, tõlkija või kirjandusteadlase. Sarnane programm võiks hakata tööle ka muusikatunni kontekstis ja selle vajadust põhjendab mitu asjaolu.

Esmalt sõltub muusika loomine tihti heast kontaktivõrgustikust, et muusikuid üksteisega kokku viia ja esinemisi korraldada. Kooliõpilasel võib see võrgustik piirduda oma kooliga, aga seal ei pruugi sobivaid inimesi leiduda. Teiseks on introvertsemal ja ärevushäirega inimesel raske endale selline võrgustik ise luua – kui koolitundi annaks avatud meelega bändiiniimene, kes innustaks endaga ühendust võtma, aitaks see teda. Kolmandaks looks see selgema arusaama muusikuga seotud skeenest. Tundides saab jagada praktilist, ettevõtlikkust edendavat oskusteavet.

3. Toetada skeenede rahvusvahelistumist.
 - Toetada järjepidevalt välisuuridele minekut. Seminaridel osalejad arvasid, et kasvõi väikesed toetused, mis aitavad katta kütusekulu, võivad olla piisav tugi, et bänd saaks esineda mitmes välisriigis.
 - Mobiilsusprogrammides võiksid bändituurid olla samuti eelisjärjekorras.
 - Luua Tartu Kultuurkapitali juurde ettevõtlikumatele kontserdikorraldajatele ja mänedžeridele skeene arendamise stipendium. Need inimesed loovad vajaliku tugistruktuuri: nad korraldavad bändidele ja esinejatele välismaal kontserte, loovad plaadifirmasid, annavad helikandjatel välja muusikat jne. Tugistruktuuri olemasolu on kõige tähtsam, et ennetada inimeste ärakolimist, sest tugistruktuur soodustab rahvusvahelistumist. Skeene arendamist tuleb tunnustada, kuna see on rahaliselt eelkõige kahjumiga tegevus. Kui jõuda ühe skeenega teatud

etappi, tuleb seda skeenet toetada ka tulevikus, et see saaks areneda. Tartu elanike arv on suhteliselt väike ja muutub vähe, ent publik ootab skeenedelt uusi ja huvitavaid sündmusi, mida on väikesel turul raske pakkuda. Seepärast võib lisatoetus olla suure tähtsusega.

Rahvusvahelistumine on pikk protsess, mis saab alata alles siis, kui artistid ja bändid on tugevad kohalikul tasandil. Probleemiks võib kujuneda ka projektide kirjutamise vähene oskus ja motiveeritud mänedžeride nappus – sel põhjusel on vaja anda sarnaseid oskusi edasi ka neile. Selleks tuleb seminaridest osavõtnute arvates korraldada temaatiliste kursuste ja õpitubade programm. Et midagi sellist pakub näiteks Music Estonia, võib siin olla võimalus koostööks ja teabevahetuseks.

2.6. Turvalisus

Seminaril osalenute öeldu põhjal on ööelu negatiivse kuvandi üks põhjustaja kohati vähene turvatunne. Seepärast on turvatunde loomine üks viis, kuidas ööelu kuvandit parandada.

2.6.1. Turvapatrullid

Seminaril arutleti Tartu turvalisuse ja turvatunde parandamiseks lisapatrullide palkamise üle. Seminaridest osavõtjate hinnangul on viimastel aastatel tunnetatud turvapatrulli kohalolu Rüütli tänaval, kuid arvestades väljakutsete ja probleemide arvu, mis on linna teistes piirkondades, võiks nende kohalolu olla märgata mujalgi. Tehti ettepanekuid, kus võiks tegutseda rohkem turvapatrulle:

- Raekoja platsi juurest kuni uue nn Bermuuda kolmnurgani (Maasikas, Level, Fasters),
- Vallikraavi tänaval Naiivist SEB Panga hooneni.

Lisaks võiks suvisel ja soojemal ajal olla turvapatrullid Emajõe kaldal, sest ala muutub sellal väga menukaks ja inimesi liigub seal palju (sh purjuspäi). N-ö *hotspot*'ides on vajalik, et inimesed leiaksid alati kellegi, kelle poole võimalike probleemidega pöörduda. Selle lahendusega ei olnud kõik seminaril osalenud nõus, nimetades vastuargumendina liigset patrullimist, mis tekitab inimestes ebameeldiva tunde.

See on eelkõige linnahalduslik teema, aga öisel ajal on turvalisust mõjutav tegur ka valgustus. Seminaril osalenute meelest osa Tartu tänavavalgusteid aeg-ajalt ei põle.

Lisaks väideti, et valgustuse puudumine võib põhjustada konflikte, soodustada vargusi jne. Kuigi heakorraliin on juba olemas, võiks seda rohkem reklaamida.

Osalejad rõhutasid, et asutused peaksid selgemini määratlema oma ootused turvafirmale. Kui asutusel puudub sisekord ja ta ei ole oma klientuuri defineerinud, on turvafirmal väga raske teha oma tööd tõhusalt. Peale selle on igal asutuse omanikul ja korraldajal soovituslik tuvastada oma asutuse riskantsed kohad.

2.6.2. GHB mürgitused

Poleemika GHB (nn korgijook, gammahüdroksübutüraat) teemal tekib vähemalt kord aastas ja ei ole näidanud kadumise märke. Korgijoogiga uimastamise tagajärgedega tegelemine on korrakaitseasutuste haldusalas, kuid öökultuuriasutustel on tugev kohustus probleemi ennetada. Selleks on mitu võimalikku lahendust. Kõige suurem vaidlus puhkes selle üle, kas ja kuidas neid samme astuda. Võimalike lahendustena pakuti välja järgnevad.

- Asutuste teenindajad valavad järelevalveta jäetud joogid ära.
- Klubid teavitavad kliente nõudest, et kliendid peavad oma jooke ise valvama.
- Jagada vajaduspõhiselt testreid neile, kes soovivad kontrollida oma joogis korgijoogi jääkide olemasolu. Esialgse otsingu põhjal on sellise testi hind vahemikus 1-2 eurot, kuid suuremas koguses ostes on hind kindlasti väiksem.
- Võtta kasutusele kaanega jooginõud.

Teine ja kolmas lahendus võivad tekitada kunstliku paanika, mida võib küll saada hoida ära täpse kommunikatsioonikavaga, kuid see ei pruugi tagada soovitud tulemust. Samuti nähti ohuna asjaolu, et testreid võidakse hakata küsima nalja pärast ja ära kasutama. Küll aga leiti, et teema on aktuaalne ja ei kao iseenesest, mistõttu tasub lahendusvõimalusi edasi analüüsida.

Korgijoogi teemaga seonduvad seksuaalrünnakud öisel ajal. Kuigi suur osa seksuaalrünnakutest toimub Politsei- ja Piirivalveameti kinnituses kodudes, saab esialgset ennetustööd teha ja probleemi tuvastada klubis ja baaris. Ahistamise või kahtlase käitumise korral pöörduakse seal viimasel ajal turvameeste poole palju sagedamini kui varem. Probleem süveneb, kui asutuses ei ole inimest, kelle poole vajaduse korral pöörduda.

2.6.3. Turvakaamerad

Kultuurikorraldajate sõnul on turvakaamerad kriitilise tähtsusega selleks, et leida süüdistustele tõendeid, kuid paljudes asutustes on ainult üks väike silt, mis viitab kaamera olemasolule. Suuremate siltide ülespanek võib hoida ära rünnakud, vargused ja muud õigusrikkumised, sest pahatahtlikel inimestel on sel juhul vahelejäämise tõenäosus rohkem silme ees.

2.6.4. Lahtiolekuaegade muutmine

Mürakaebuste ja konfliktide lahendamiseks pakuti lahendusena välja kohalike õigusaktide muutmine nõnda, et öised asutused oleksid kohustatud sulgema ukсед näiteks kell kolm öösel. Teise variandina võib piirata alkoholi müüki teatud kellaajast (Norström ja Rossow, 2012), mis võib mõjuda soodsalt kahel viisil: väheneb

1. linlasi häiriv lärm, mis tekib siis, kui inimesed liiguvad ühest baarist teise;
2. kakluste ja muude konfliktide arv, sest need tekivad enamasti varahommikul.

Sarnaseid lahendusi on kasutanud paljud linnad üle maailma ja need võivad tuua soovitud lahendusi (Hahn jt, 2010), ent nendega kaasnevad muud probleemid. Suurim neist on paljude inimeste väljumine kõikidest klubidest korraga, mis tekitab teatud ajavahemikuks intensiivse lärmi ja suurendab konfliktide tõenäosust.

Teadlikkuse kohta märkisid korraldajad, et tuleks luua juhendid terrorismirünnaku korral käitumiseks, nagu need on olemas tulekahjude ja pommiähvarduste kohta.

2.7. Mürakaebused

Liigne müra linnas teeb peavalu nii elanikele kui ka baaride ja klubide omanikele, sest just nemad peavad tegelema sagedaste telefonikõnede, ettekirjutuste ning mürast tingitud konfliktiolukordade lahendamisega. Mõlema poole huvides on see, et koos oleks võimalik eksisteerida rahu. Kuidas seda saavutada?

Ühe kultuurikorraldaja sõnul võivad elanikud müraga harjuda, kuid selle peale lootma jääda pole parim mõte. Uue asutuse avajatel või uute naabritega silmitsi olles tuleks esimese asjana minna omavahel tutvuma. On olnud olukordi, kus teine pool ei

ole valmis ühekski järeleandmiseks, kuid tõenäoliselt aitab otsekontakt pingeid pigem maandada.

Seminaril selgus, et heliisolatsioon maksab sageli palju. Lisaks ei pruugi see tuua piisavalt suurt muutust juhul, kui lähestikku asuva klubihoone ja elumaja ehitamisel pole algusest peale peetud silmas heliisolatsiooni ega akustikat. Küll aga võib mitmes olukorras muuta üksikute väikeste tegurite koostoime tervikolukorda piisavalt (koht, kust kõlarid ripuvad; kindlate helisageduste lõikamine ja heliisolatsiooni lisamine).

Mürakaebused pole ühekorraga lahendatav probleem ja algne lahendus toimib niikaua, kuni kolib sisse uus naaber või ehitatakse uus maja. Paljud Euroopa linnad on astunud samme meelelahutus- ja kultuuriasutuste kasuks ning kehtestanud õigusnormid, mis ei luba uusarendustesse kolinud inimestel esitada mürakaebusi aastaid eksisteerinud klubide vastu (Ward Hadaway, 2018). Lisaks on uusarendustel kohustus varustada maja heliisolatsiooniga. Tihti võib üürnikule/ostjale tunduda, et kõik on korras, sest ta käib maja vaatamas sügise lõpus või talvel, aga kui suveajal tehakse aknad lahti või toimuvad väliüritused, kerkivad probleemid esile. Piisab juba kolmest konfliktsest kuust, et asutus võidakse kaebuste tõttu kinni panna.

Mõnel juhul ei pruugi inimene isegi teada, et meelelahutusasutus asub tema tulevase kodu lähedal. Kultuurikorraldajad arvavad, et kinnisvaraportaalid võiksid märkida oma lehtedel ära, kui kaugel on konkreetne maja mõnest klubist või baarist. Võib-olla tuleks see info muuta lausa kohustuslikuks, arvestades seda, et müügikuulutustes rõhutatakse positiivset, kuid võidakse varjata negatiivset.

Vajalik oleks ka linna rahastus heliisolatsiooni ehitamiseks, nagu on teinud näiteks Berliini Linnavalitsus (Hawthorn, 2017). Uue klubi või baari omanik ei pruugi aru saada, et probleem on tõsine, ning ei tegele piisavalt selle vältimise või lahendamisega. Linn asub sellises küsimuses enamasti kodaniku poolele.

Müraprobleemide lahendamiseks oleks vaja juhiseid, kuidas käituda. Mis on esimesed ennetuslikud sammud? Millised on võimalused probleemiga tegeleda? Kõikidel asutustel ei ole raha, et palgata suurepärane helitehnik või osta uus helisüsteem (tihti on tegu vähesel kapitalil põhineva projektiga).

Lisaks on suur probleem see, kuidas diskorid ja bändid tehnikaga ümber käivad: liiga tihti on heli liiga vali ning esineb üldist heli moonutamist või normaalse helitugevuse taseme ületamist. Seminaril soovitati klubidel ja baaridel astuda vajalikud

sammud ise, et selliseid probleeme ära hoida, kuna liiga vali heli tekitab neile probleeme endale ning veel enam kahjustab inimeste kuulmist.

Lisaks pakuti seminaril muid lahendusi.

- Helitaseme sidumine ruumi valgustusega (mida valjemalt muusikat üle seatud limiidi mängida, seda valgemaks ruum läheb).
- Lepingute sõlmimine esinejatega. Kui on olemas detsibellides heli mõõturid, tuleks need paigutada lauale. Kui diskor või bänd ületab lepingus sätestatud piiri teatud arvu kordi, siis ta a) peab maksma trahvi ja/või b) ei tohi enam selles asutuses esineda. Iga asutus võib selle lepingu koostada oma soovi järgi. See on hea lahendus, mida osa Eesti klubisid seminaridel osalenute sõnul juba kasutab.

Tähtis on tekitada vastutus asutusele endale või paneb asutus vastutuse esinejale, et hoida ära helikvaliteedi ja müraga seotud probleeme.

2.8. Taristu

Kuidas ööelu toimib? Peale baaride ja klubide pakuvad ka linna ja eraettevõtted teenuseid, mis on ööelu kontekstis tähtsad.

Öiste transpordiliinide loomist on proovinud linnad üle Euroopa sihiga elavdada ööelu ja kohati on see olnud väga tulemuslik. Kuigi Tartu on kompaktne linn, võib enamikust linnaosadest kesklinna jõudmine võtta liiga kaua aega selleks, et mitte tulla jala, samuti ei soovita vahel sõita taksoga.

Seminaril osalenute hinnangul võiks seepärast laiendada Tartu ööliinibussi sõidugraafikut: ideaalne oleks graafik vahemikus südaööst kella kuueni hommikul eeldusega, et ühe ringi pikkus oleks ligikaudu tund. Praeguse ööliini kasutatavust arvestades saaks sel viisil tõenäoliselt suurendada ööelus osalejate arvu. Samuti suurendab see ööelu kättesaadavust inimestele, kellele muidu ei oleks see majanduslikult võimalik (Tartu linna kultuuristrateegia KU30 üks eesmärke). Veel tähtsam on, et ööliinidega suurendataks öist turvalisust, kuna rünnakute ohvriks langevad sageli just inimesed, kes kõnnivad purjuspäi koju. Samuti väsivad inimesed külmal ajal pikast kõndimisest ja selle tagajärjed võivad olla traagilised.

Korraldajate sõnul on **hotellide** majututuskohdade arvuga olukord pigem hea, kuid probleem on **hilise väljaregistreerimise** lubamine. Osa välisesinejate olmenõuetes (ingl *hospitality rider*) on määratletud, et *check-out* peab olema kell 15 või hiljem.

Paraku ei ole kõik Tartu hotellid sellega harjunud ja ei ole seda nõus seda alati pakkuma. Tuleks tihendada nendega koostööd, et see võimalikuks teha.

Kõikide seminaril osalenute hinnangul on suur probleem Tartu **öine toitlustus**, sest leppida tuleb tanklate ja kiirtoidukettide pakutavaga. Samal ajal on mõne suurema linna restoranide köögid tihti avatud kella ühe-kaheni öösel, ent Tartus ei ole see tavaline. Võib tunduda, nagu tegu oleks pseudoprobleemiga, kuid seminaril selgus, et see küsimus on paljudele tähtis ja lisab ööelule väärtust. Otseseid lahendusi ei osanud keegi sellele probleemile pakkuda – pigem lepiti kokku, et see on väikese turu iseeneslik probleem.

Seniseid ja uusi kultuurikorraldajaid aitaks **kontaktandmete nimekiri** järgneva kohta:

- helitehnika rendi firmad,
- valgustehnika rendi firmad,
- turvafirmad,
- Päästeameti nõuded (koos hüperlinkidega),
- alkoholi ja joogi tarnijad,
- toitlustuse pakkujad avalikel üritustel,
- välikäimlate ja sarnase taristu rendi firmad,
- renditavad ruumid,
- elektrigeneraatorite ja gaasi pakkujad.

Kui oleks olemas selline pidevalt ajakohasena hoitav kontaktandmete nimekiri, oleks uutel kultuurikorraldajatel lihtsam orienteeruda ja nad leiaksid enda jaoks sobivaimad pakkujad.

2.9. Linnapilt

Linnapilt mängib tähtsat rolli selles, kas inimesed on nõus kodust välja minema, st kas ööelu tundub nende jaoks atraktiivne. Paratamatult on öine tänavapilt purjus inimeste tegude pärast (avalikus kohas urineerimine, oksendamine, prügi) vähem meeldiv. Üldiselt tunnetatakse, et tõsiseid probleeme sellega ei ole, kuid alati saab olukorda parandada.

Seminaril osalenud kultuurikorraldajad ütlesid, et ööelu ei käi mitte ainult baaride ja klubide ümber, vaid tähtsad kohtumispaigad on ka avalikuks kasutuseks

mõeldud alad. Paadisildade paigaldamine Emajõe kallastele võib muuta need kohad atraktiivsemaks öisel ajal väljas olemiseks. Ka vihma eest kaitsvad ja elektrivooluga paviljonid, mis on üle maailma populaarsed, võiksid leida Tartus kasutust. See võimaldaks ühtlasi korraldada õues rohkem päevaseid üritusi, mis muudab linna elavamaks.

Õiste ürituste ja pidutsemise järel jääb tihti maha palju prügi, mille koristamine on ööelus tegevate inimeste hinnangul aeganõudev ja kulukas ning kõik asutused seda ei tee. Kõige rohkem oli juttu plasttopsidest ja suitsukonidest. Seda tüüpi prügi vähendamiseks Tartus on kogutud info põhjal kaks võimalikku lahendust.

- Topsiringluse või selle alternatiivide kasutuselevõtt baarides ja klubides, mis kogub populaarsust Tallinna ööasutustes (HALL, Eesti Kaasaegse Kunsti muuseumi kohvik) ning festivalidel Mägede Hääl ja I Land Sound.
- Pudelitoorikute (ingl *PET bottle blank*) jagamine inimestele, et nad saaksid oma suitsukonid sinna panna ja pärast prügikasti tühjendada (nagu festivalil I Land Sound). Nendest ei levi lõhna. Lahendus võib toimida kahel viisil: asutuste omanikud ise hakkavad pudelitoorikuid ostma ja jagama või annab selleks tõuke linna, mõne muu riigiasutuse või vabaühenduse algatusel loodud programm.

Amsterdamis avaldavad tänavatele paigaldatud avalikud pissuaarid kahesugust soodsat mõju. Esiteks parandavad need üldist öist linnapilti (ei ole näha avalikult urineerivaid inimesi, keegi ei pea tegelema koristuse ja korralekutsumisega jne) ning teiseks on need palju odavam alternatiiv kui kallite avalike tualettide ehitamine (Amsterdami...). Ühe kultuurikorraldaja sõnul võib pissuaaride ehitamisel Tartu kesklinna olla hea mõju öisele linnapildile, kuid tuleb arvestada selle võimalikku mõju ka päevasele ajale.

Seminaril räägitud põhjal ei piirdu siinses alapeatükis esitatud lahenduste mõju üksnes tänavate puhtusega, vaid neid lahendusi saab osavõtnute arvates ära kasutada ka Tartu reklaamimiseks üle maailma.

3. KOKKUVÕTE

Ülevaade Tartu öömajanduse ja -kultuuri seminaridest on esmane kokkuvõte selle valdkonna väljakutsetest ja võimalikest lahendustest, mis mõnel juhul üksteist välistavad või eeldavad suuremat eelarvet.

On siiski lahendusi, mille elluviimiseks on vaja vähe raha, ent mis on tõenäoliselt suure tasuvusega. Sellised on näiteks juhendite koostamine ja seminaride korraldamine. Seminaril osalenute sõnul on kõikidel kultuurikorraldajatel lüngad teadmistes ja oskustes. Teiseks motiveeriks see tulevasi kultuurikorraldajaid astuma esimesi samme oma asutuse loomiseks või sündmuse korraldamiseks. Üritades praegu internetist otsida materjale selle kohta, mida on vaja teada baari või klubi rajamiseks, ei leia peaaegu midagi – alustamine eeldab kas väga põhjalikku eeltööd või teadlike tuttavate ja äripartnerite olemasolu.

Ühtlasi ei tea paljud mitmeaastase kogemusega korraldajad ja juhid, mida teatud konfliktiolukorras tegema peaks, või jääb neil puudu teadmisi turunduses ja sarnastes valdkondades. Seepärast oleks vaja pakkuda neile infot selle kohta, kuidas protsesse juhtida, et toimimine oleks enamasti orgaaniline, lihtne ja stressivaba.

Lisaks oleks vaja koostada lisauuringud mitme teema kohta. Nende eesmärk oleks pakkuda Tartu öömajandusest ja -kultuurist objektiivsemat ülevaadet, sest praegu sõltub see subjektiivsetest tõlgendustest. Küll aga on teada, millist infot on vaja. Seda infot väärtustaksid ka korraldajad, kes seminaridel töid esile selle vajaduse.

1. Kui palju osaleb inimesi ööelus tarbijatena? Kas käiakse öisel ajal väljas? Kui jah, siis mis päevadel, kus ja mis eesmärkidega?
2. Kui palju osaleb inimesi ööelus pakkujadena (baaritöötajad, bändid jne)? Millisel kujul osaletakse? Kas nad on oma rolliga rahul?
3. Mida need arvud majanduslikult tähendavad? Kui suur on koondkäive ja selle osakaal võrdluses teiste linna majandusvaldkondadega?
4. Kuvandi uurimine. Kas öisel ajal toimuvad sündmused ja pakutavad võimalused on tarbijate jaoks mitmekesised? Kas nad tunnevad ennast turvaliselt?
5. Klubide Tempo ja Athena, Maxim ning VENT mürakaebuste analüüs, positiivsena Genialistide klubi kohtusaaga, Barlova, Zavood ja Club Tallinn. Nende juhtumite mõistmine annaks konkreetsema arusaama mürakaebuste

jaoks. Mis läks valesti? Kas olid võimalused probleemi ennetada? Kas oleks kuidagi saanud ära hoida?

Kombineerides senised uuringud ning viies need kokku olemasolevate strateegiate ja siinse ülevaate tulemustega, oleks võimalik koostada strateegia, mis võib muuta Tartu ööelu suuremaks tõmbenumbriks nii kohalikele, välismaalastele ning ka teiste linnade inimestele.

Praegu teevad Tartu ööasutused koostööd näiteks petiste tuvastamisel ja jagavad omavahel muud infot (näiteks nõuete muutused). Samuti tunnustati head koostööd politsei ja teiste korrakaitseasutustega. Ühe peamise teemana edasise omavahelise koostöö arendamiseks mainiti vajadust leevendada üheskoos linna halba suhtumist öisel ajal tegutsevatesse inimestesse ja ettevõtetesse, mis on olnud ebamotiveeriv tegur ööelu arendamisel. Näiteks nimetati mürakaebuste vaidlusi kui olukordi, kus on tunnetatud liigset kallutatavust elanike poolele. Sama märgiti mitmesuguste lubade saamise puhul.

Kokkuvõttes on selles ülevaates hulk lahendusi, mida tuleb statistikale ja muudele teguritele tuginedes kaaluda. Nii saab otsustada, millised on edasised meetmed ja strateegilised sammud Tartu öömajanduse ja -kultuuri arendamiseks.

4. LISAD

NIMI	ASUTUS/TEGEVUSALA
Anna Linda Tomp	-
Anni Reino	Zavood
Annika Paas	Tartu Ülikool
Antti Rosin	-
Berk Vaher	Tartu 2024

Berta Mürk	Vabank
Dmitri Motšikin	Ares Security
Edgar Tasane	Level
Erni Kask	Tartu 2024
Gunnar Mitt	Klubi Illusion
Hedi Tamm	-
Henri Roosipõld	Vabakutseline kultuurikorraldaja
Hurmet-Mihkel Ilus	Still Out
Jaan Kroon	Genialistide Klubi
Juhan Kari	Arhiiv
Kaarel Jõudvald	Möku
Kaisa Thomson	-
Karl Lomp	Rock & Roll
Karmen Otu	Aparaaditehas
Kaspar Aug	Tartu 2024
Kersten Kõrge	-
Liis Nigul	Tartu Linnavalitsus
Maido Möls	Athena, Tempo
Mari-Liis Leis	Generaadio, Vikerruum
Mart Tšernjuk	Tartu Ülikool

Meelis Motšikin	Ares Security
Merle Pau	Tartu Linnavalitsus
Mihhail Birjuk	Kultuurikorraldaja
Paul Lepasson	Arhiiv
Peeter Paaver	Tartu tudengipäevad
Rain Annast	-
Reino Zuppur	-
Relika Lehesaar	ESN Tartu
Riho Korts-Lindus	PPA Tartu
Riti Jänemägi	Erinevate Tubade Klubi
Rivo Rahuoja	-
Robert Kähr	Kivi baar
Robert Varik	-
Sander Luuk	Skeneraator festival
Siim Linnard	Politse- ja Piirivalveamet
Simo Törn	Kivi baar
Taavi Tenso	Forrest
Tanel Mütt	Apareiv

Lisa 1. Seminaridel osalenud inimeste nimed, tegevusalad ja kontaktandmed

Kuupäev	Teema / fookus	Osalejaid
28.11.2018	Avaseminar: üldine raamistus, ideekorje tulemuste täpsustamine	13
05.12.2018	Turundus, reklaam, ööelu kuvand, välismaalased Tartus	10
12.12.2018	Bändide ja diskorite järelkasvu tekitamine	8
16.01.2019	Mürakaebused	8
23.01.2019	Turvalisus	9
30.01.2019	Linnaplaneering ja taristu	8
20.02.2019	Kokkuvõttev seminar	28 registreerunud osalejat (tegelik arv üle 35)

Lisa 2. Ülevaate koostamiseks korraldatud seminarid

5. KASUTATUD ALLIKAD

London Assembly. Rewrite the night: the future of London's night time economy. (2018). Kasutatud 27.03.2019,

https://www.london.gov.uk/sites/default/files/rewrite_the_night_final.pdf

Nicholls, K. (2015). Death of clubbing? Why that's bad news for the UK's night time economy. *CityAM*, 12.08.2015. Kasutatud 30.03.2019,

<http://www.cityam.com/222165/%20no-one-goes-clubbing-anymore-and-thats-bad-uks-%20Night%20Time-economy%20accessed%202-7-2017>

Creating a Balanced Night Time Economy in Tower Hamlets. (2017). *Scrutiny Review Report, Appendix I*. Kasutatud 30.03.2019,
<https://democracy.towerhamlets.gov.uk/documents/s111855/APPENDIX%20I%20Creating%20a%20Balanced%20Night%20Time%20Economy%20Scrutiny%20Review.pdf>

KU2030. Tartu kultuuristrateegia 2030. (2018). Kasutatud 26.03.2019,
<https://www.tartu.ee/et/kultuuristrateegia2030>

Arengustrateegia „Tartu 2030“. (2015). Kasutatud 26.03.2019,
<https://www.tartu.ee/et/arengustrateegia>

Measuring the Australian Night Time Economy 2016-17. (2018). *Report to the Criminology Research Council*. Kasutatud 30.03.2019,
http://www.lordmayors.org/wp-content/uploads/2018/09/Measuring-the-Australian-NTE_2016-17_FINAL_2018-09-14-1.pdf

Public toilets. *City of Amsterdam*. Kasutatud 30.03.2019,
https://maps.amsterdam.nl/openbare_toiletten/?LANG=en

Välisüliõpilased Tartus. Välismaal õppimise võimalused. *Tartu Ülikool*. Kasutatud 29.03.2019, <https://www.ut.ee/et/94675>

Tomsen, S., Payne, J. (2016). Homicide and the Night-time Economy. Kasutatud 29.03.2019, <http://crg.aic.gov.au/reports/1617/47-1011-FinalReport.pdf>

Serving of alcoholic beverages on licensed premises. (2018). *Valvira*. Kasutatud 29.03.2019,
https://www.valvira.fi/documents/18508/169485/Ohje+Alkoholijuomien+anniskelu+160518_EN.pdf/d461336c-032c-9203-a6d5-e68d1383047e

Norström, T., Rossow, I. (2012). The impact of small changes in bar closing hours on violence. The Norwegian experience from 18 cities. *Addiction*, 107(3), pp. 530-537.

Hawthorn, C. (2017). Berlin government pledges €1 million to fund noise protection in clubs. *Resident Advisor*, 04.12. Kasutatud 29.03.2019, <https://www.residentadvisor.net/news/40553>

Seijas, A. (2018). A guide to managing your night time economy. *Sound Diplomacy*. Kasutatud 29.03.2019, <https://www.sounddiplomacy.com/night-time-economy-guide>

New laws to protect music venues from noise complaints. (2018). *Ward Hadaway*, 06.02. Kasutatud 29.03.2019, <https://www.wardhadaway.com/updates/new-laws-protect-music-venues-noise-complaints/>

Hahn, A. R., Kuzara, L. J., Elder, R., Brewer, R., Chattopadhyay, S., Fielding, J., Naimi, S. T., Toomey, T., Middleton, C. J., Lawrence, B. (2010). Effectiveness of policies restricting hours of alcohol sales in preventing excessive alcohol consumption and related harms. *American Journal of Preventive Medicine*, 39(6), pp. 560-604.